

UOT 37.01

Mehriban Natiq qızı Haqverdiyeva
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

RIYAZIYYATDA ŞAGİRD NAİLİYYƏTLƏRİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ FORMALARI

Мехрибан Натиг гызы Хаквердиева
Азербайджанский Государственный Педагогический Университет

ФОРМЫ ОЦЕНИВАНИЯ УСПЕВАЕМОСТИ УЧАЩИХСЯ ПО МАТЕМАТИКЕ

Mehriban Natig Hakverdiyeva
Azerbaijan State Pedagogical University

EVALUATE STUDENT ACHIEVEMENT IN MATH

Xülasə: Riyaziyyatda şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi mövzusunda aid bu məqalədə şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi öz əksini tapıb. Biz bu məqalədə əsasən ənənəvi qiymətləndirmə ilə yeni qiymətləndirmə arasındakı əlaqələr araşdırdıq. Yeni qiymətləndirmə sisteminin müasir təhsilimiz üçün əhəmiyyətini aydınlaşdırmışıq.

Açar sözlər: *monitorinq, qiymətləndirmə: summativ, formativ, diaqnostik*

Резюме: В статье нашли отражение формы оценивания учащихся по математике. Автором статьи рассмотрены отношения между традиционным оцениванием и новым. А также выявлено значение оценивания в современном образовании.

Ключевые слова: *мониторинг, оценивание, диагностическое, формативное, суммативное*

Summary: Evaluation of student achievement in mathematics, related to the topic of student assessment reflected in this article. In this article, we mainly discussed the relationship between the new assessment with traditional assessment. We clarified the importance of the new assessment system for our modern educational system.

Key words: *monitoring, evaluation, summative, formative, diagnostic*

Ənənəvi qiymətləndirmə: Ənənəvi olaraq şagirdlərin nailiyyətlərinin qiymətləndirilmə obyektini kimi, əsasən onların əldə etdikləri bilik, bacarıq və vərdişlər nəzərdə tutulur. Şagirdlərin qiymətləndirilməsi üçün istifadə olunan meyarlar yoxlama yazı işləri, test tapşırıqları və şifahi cavablardır. İki qiymət növü mövcuddur: cari və yekun.

Cari qiymət şagirdin ayrı-ayrı mövzu və bölmə üzrə necə və nə dərəcədə mənimsənilməsini yoxlayır, yekun qiymət isə tədrisin nəticəsini ümumiləşdirir. Qiymətləndirilmə daha çox kəmiyyətə aparılır. Təəssüf ki, qiymətləndirmənin ənənəvi praktikasını ancaq cəmləyici qiymətə əsaslanır. Həm yekun, həm cari qiymət cəmləyici xarakter daşıyır. Əsas problemlərdən biri yekun qiymətinin cari qiymətindən asılılığı-

dır. Əgər şagird müxtəlif səbəblərə görə cari qiymətləndirmədə aşağı qiymət alıb, lakin yekun yoxlamalarda yüksək qiymətlər qazanıbsa, onun müsbət qiymət almaq imkanı çox azdır, orta qiymətin çıxarılması buna mane olur. Bu halda cari qiymət biliklərin əsl səviyyəsini əks etdirmir. Cari qiymət dəyişməz xarakter alır və şagirdlərin nailiyyətlərinin gələcək qeyri-obyektiv mənzərəsini "formalaşdırmağa" başlayır.

Riyaziyyat üzrə məzmun standartlarının müəyyən olunmasında əsas məqsəd həmin standartların hər bir şagird tərəfindən mənimsənilməsi istiqamətində hədəflərin təyin edilməsidir. Qəbul edilmiş standartlara uyğun bilik və bacarıqlara nail olmaq üçün hər bir şagirdin fəaliyyəti fasiləsiz stimullaşdırılmalı, onların daha yüksək səviyyəli standartları mənimsəməsi üçün zə-

ruri şərait yaradılmalıdır. Optimal vəziyyətdə heç bir şagirdin tədris ili boyunca geri qalmasına imkan verilməməli, əksinə, hər bir şagirdin irəliləməsi diqqət mərkəzində olmalıdır. Bu baxımdan şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi davamlı, dinamik və bir çox hallarda rəsmi olmayan prosesdir. Bu prosesdə müəllimlərin şagirdlər üzərində müşahidəsi, şagirdlərin sinif işləri və ev tapşırıqlarını yerinə yetirmələri, şifahi və yazılı cavabları əhəmiyyətlik baxımından eyni dərəcədə vacibdir.

2006-cı ildə ölkəmizin təhsil tarixində ilk dəfə "Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin konsepsiyası "Milli Kurikulum" hazırlandı və hökumət tərəfindən təsdiq olundu. Azərbaycanda milli kurikulum əsasında hazırlanan dərslərdə nəzəri materiallardan çox daha çox praktiki materiallar üstünlük təşkil edir. Yeni təlim sistemi müəllimlərin qarşısında yeni tələblər qoydu. Dünya praktikasında məktəbdaxili qiymətləndirmənin bir-birini tamamlayan aşağıdakı tərkib hissələrindən istifadə olunur:

Təlimin məzmunu dəqiqləşdirildi, strategiya müəyyənləşdirildi, qiymətləndirmə əsaslı surətdə dəyişdirildi. Qiymətləndirmənin üç növü var: 1) beynəlxalq qiymətləndirmə 2) milli qiymətləndirmə 3) məktəbdaxili qiymətləndirmə

Beynəlxalq qiymətləndirmə: beynəlxalq standartlara əsaslanır, cəmiyyətdə inteqrasiya proseslərinin nəticəsidir, hər bir ölkənin vətəndaşına digər ölkələrdə təhsil almaq imkanı yaradır, beynəlxalq və milli ekspertlər tərəfindən keçirilir

Milli qiymətləndirmə: milli qurumlar tərəfindən keçirilir, bütün pillələr və səviyyələr üzrə təlim nəticələrinin səviyyəsini müəyyən etmək məqsədilə aparılır.

Məktəbdaxili qiymətləndirmə: diaqnostik qiymətləndirmə, formativ qiymətləndirmə, summativ qiymətləndirmə

Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi ənənəvi olaraq onların əldə etdikləri bilik, bacarıq və dəyərlərin kəmiyyətə qiymətləndirilməsinə əsaslanır. Lakin şagirdlərin təlim nəticələri qiymətləndirilərkən onların şəxsi keyfiyyətləri nəzərə alınmırdı. Amma kurikulum üzrə təlim isə qiymətləndirilən zaman şəxsi keyfiyyətlər nəzərə alınmırdı.

Bu gün ümumtəhsil məktəblərində şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsini aparmaq üçün diaqnostik, formativ və summativ qiymətlən-

dirmədən istifadə edilir. Biz əsasən şagirdin fəaliyyətinin izlənməsini və müvəffəqiyyət qazanmasının tənzimlənməsini həyata keçirmək və inkişafını təmin etmək üçün istifadə olunan formativ qiymətləndirməyə daha çox qiymət yetirməliyik.

1) Diaqnostik qiymətləndirmə müəllim tərəfindən sinif və şagird arasındakı mövcud vəziyyəti öyrənmək üçün dərs ilinin əvvəlində aparılır. Məsələn, hər hansı bölmənin öyrənilməsinə başladıqda və yaxud sinfə yeni şagird qəbul edildiyi halda aparılır. Təlimin məqsədləri ilə əlaqədar şagirdlərin bilik və bacarıq səviyyəsini nəyi necə və hansı səviyyədə bildiyini və bacardığını müəyyən etməkdir

2) Formativ qiymətləndirmə şagirdin sinif daxilində təlimi fəaliyyətini necə öyrənməsini və qavramasını formalaşdırmaq və dəyişdirmək üçün davamlı olaraq müəllim tərəfindən aparılır. Əsas məqsədi daha yüksək nəticələr əldə etməkdən ibarətdir. Bu zaman qarşıya çıxan problemləri müəyyən etmək və onları aradan qaldırmaqda şagirdə dəstək olmaqdır. Şagirdə bələdçilik etməli, onun məqsədə çatmasında və nəticələrinin yaxşılaşdırmasına nail olmaqdır.

3) Summativ qiymətləndirmə müəyyən vaxtlarda müvafiq bəhsin, bölmənin, yarımilin və dərs ilinin sonunda şagirdlərin gözlənilən təlim nəticələri ilə bağlı əldə etdiyi nailiyyət səviyyəsinin qiymətləndirilməsi üçün aparılır. Yerinə yetirdiyi funksiyalardan asılı olaraq summativ qiymətləndirmənin aşağıdakı növləri var: kiçik summativ, böyük summativ, yekun qiymətləndirmə.

Ənənəvi və yeni qiymətləndirmənin səciyyəvi cəhətləri

Ənənəvi qiymətləndirmə	yeni qiymətləndirmə
1)qiymət yazmaq formasında təzahür edirdi	1) bütövlükdə qiymətləndirmə prosesidir
2) yalnız bilik qiymətləndirilirdi	2) şagirdlərin bilik və bacarıqlarının qiymətləndirilməsinə imkan verir
3) şagird bilik və bacarığına görə deyil, siniflə müqayisədə qiymətləndirilirdi	3) fəaliyyəti izlənilməklə şagird dünəninə və bu gününə görə qiymətləndirilirdi.
4) əsasən dərsin sonunda qiymətləndirilirdi	4) bütün dərs prosesini müşayiət edir

Problemin aktualığı və praktik əhəmiyyəti.

Müşahidələr göstərir ki, məktəb riyaziyyatı tədrisində qiymətləndirmə böyük əhəmiyyətə malikdir. Qiymətləndirmə düzgün şəkildə, tam aktualığı ilə aparılır.

Problemin elmi yeniliyi. Məktəb riyaziyyat kursunda ənənəvi qiymətləndirmə ilə yeni qiymət-

ləndirmə arasındakı əlaqələr araşdırılır və bu zaman yeni qiymətləndirmənin şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsində daha effektiv nəticə alındığını gördük.

Ədəbiyyat:

1. Adıgözəlov A.S. Məktəbdə riyaziyyat təliminin nəzəri əsasları. Bakı, 2018.
2. Mahmudov N. Ümumi təhsil pilləsində qiymətləndirmə. Bakı, 2012.
3. Veysova Z. Fəal interaktiv təlim. Bakı, 2007
4. Əliyev A., Gərayev Ə., Kərimova F. və b. Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün riyaziyyat fənni üzrə təhsil proqramı (kurikulumu). Bakı, 2013.

E-mail: mehriban.haqverdiyeva95@gmail.com

Rəyçi: *ped.ü.elm.dok., prof. A.S. Adıgözəlov*

Redaksiyaya daxil olub: 17.05.2018